لیلا طبسی، نویسنده، شاعر و عضو هیئت‌مدیره انجمن تخصصی کودک و رسانه:

شعر وسیله‌ای برای رشد زبان، تخیل و عواطف کودک است

کودکی سرزمین کشف و خیال است. دورانی که واژه‌ها تنها ابزار سخن گفتن نیستند، بلکه پلی برای شناخت احساسات، ساختن تصویرهای ذهنی و ارتباط با دنیای پیرامون به شمار می‌روند. در این میان، شعر با موسیقی، تصویر و لطافتی که در خود دارد، می‌تواند یکی از

کودک با دستور و شعار ارتباط عمیقی برقرار نمی‌کند، اما اگر این مفاهیم در قالب تصویرهای شاعرانه و متناسب با دنیای او بیان شوند، آنها را راحت‌تر می‌پذیرد و در ذهنش ماندگار می‌شوند. برای مثال، به جای اینکه به‌طور مستقیم بگوییم «پرچم ایران زیباست»، می‌توان هر رنگ پرچم را به

برود و دغدغه‌های کودک امروز را بازتاب دهد. حتی می‌توان موضوعاتی مانند بازی با تلفن همراه یا بازی‌های رایانه‌ای را با تصویرهایی زیبا، موسیقی دلنشین و عاطفه‌ای قوی وارد شعر کرد و در کنار آن، بدون شعارزدگی، نکات تربیتی را نیز به کودک منتقل ساخت. اگر شعر بتواند با زندگی امروز

آنها برای کودک دشوار است، در قالب شعر آسان‌تر پذیرفته می‌شوند. برای نمونه، پرداختن به ترس‌هایی مانند لولو یا اژدها، به کودک کمک می‌کند راحت‌تر درباره آنها فکر کند و احساساتش را بپذیرد. شعر همچنین تخیل کودک را پرورش می‌دهد. وقتی ترکیب‌هایی مانند «خورشید

برای کودکان بسیار لذت‌بخش است، به حفظ شدن شعر در ذهن آنها کمک می‌کند. نکته مهم دیگر، محتوای شعر است. شعر باید در دایره تجربه‌ها و مفاهیم قابل درک کودک قرار داشته باشد، اما در عین حال، فرصت کشف را نیز برای او فراهم کند. وقتی کودک در شعر چیزی را کشف می‌کند یا

خسته‌کننده تبدیل شود، اما وقتی شعر برای او لذت‌بخش باشد، خود کودک با علاقه آن را به خاطر می‌سپارد. مهم‌تر از حفظ شدن شعر، این است که کودک با آن ارتباط برقرار کند و شعر را بخشی از دنیای عاطفی و ذهنی خود بداند

از تأثیر شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی غافل شد. امروز کودکان زمان زیادی را با تلفن همراه و بازی‌های رایانه‌ای می‌گذرانند و طبیعی است که فرصت کمتری برای خواندن شعر داشته باشند. البته این به معنای نادیده گرفتن دنیای امروز کودک نیست. شعر کودک هم باید همگام با زمان پیش

حرکت کند و از دنیای امروز کودک فاصله نگیرد. اگر بتوانیم میان نیازهای کودک امروز، ارزش‌های ادبی و فرهنگ ایرانی اسلامی تعادل برقرار کنیم، به نظر من آینده شعر کودک ایران روشن خواهد بود و می‌توان به خلق آثار ماندگار و تأثیرگذار امیدوار بود.

آمنه رمضانی، نویسنده کتاب‌های ادبی کودکان:

داستان‌ها بذر هویت و سبک زندگی را در ذهن کودک می‌کارند

کودکان پیش از آنکه بسیاری از مفاهیم زندگی را در کلاس درس یا تجربه‌های روزمره بیاموزند، آنها را در دنیای داستان‌ها لمس می‌کنند. شخصیت‌های کتاب‌ها، قهرمانان قصه‌ها و روایت‌هایی که با آنها همذات‌پنداری می‌کنند، بی‌آنکه متوجه باشند بر نگاه‌شان به خود، دیگران و جهان پیرامون اثر می‌گذارد. به همین دلیل، ادبیات کودک تنها ابزاری برای سرگرمی یا آموزش خواندن نیست، بلکه می‌تواند در شکل‌گیری شخصیت، هویت فرهنگی

واقعیت این است که شخصیت‌های خارجی سال‌هاست با پشتوانه قدرتمند رسانه‌ای وارد زندگی کودکان شده‌اند. انیمیشن‌ها، بازی‌های رایانه‌ای، اسباب‌بازی‌ها و محصولات فرهنگی متنوع باعث شده‌اند کودکان هر روز با این شخصیت‌ها زندگی کنند و آنها را به‌خوبی بشناسند. در مقابل، ما نیز قهرمانان، اسطوره‌ها و شخصیت‌های تاریخی ارزشمند و الهام‌بخشی داریم، اما هنوز نتوانسته‌ایم آنها را با زبان و قالبی متناسب با کودک امروز بازآفرینی کنیم. اگر رستم، رئیسعلی

تصویر، حرکت، بازی و تعامل است و طبیعی است که انتظار داشته باشد کتاب نیز تا حدی با این تحولات همراه شود. برای عبور از این چالش، پیش از هر چیز باید از نویسندگان خلاق و ایده‌پرداز حمایت شود تا بتوانند آثاری متناسب با نیازهای نسل امروز خلق کنند. در کنار آن، تصویرگری مدرن نیز نقش بسیار مهمی دارد. تصویرهای جذاب و خلاقانه می‌توانند کودک را بیشتر با کتاب همراه کنند و تجربه خواندن را برای او لذت‌بخش‌تر سازند. امروز دیگر تولید کتاب تنها به نوشتن یک متن

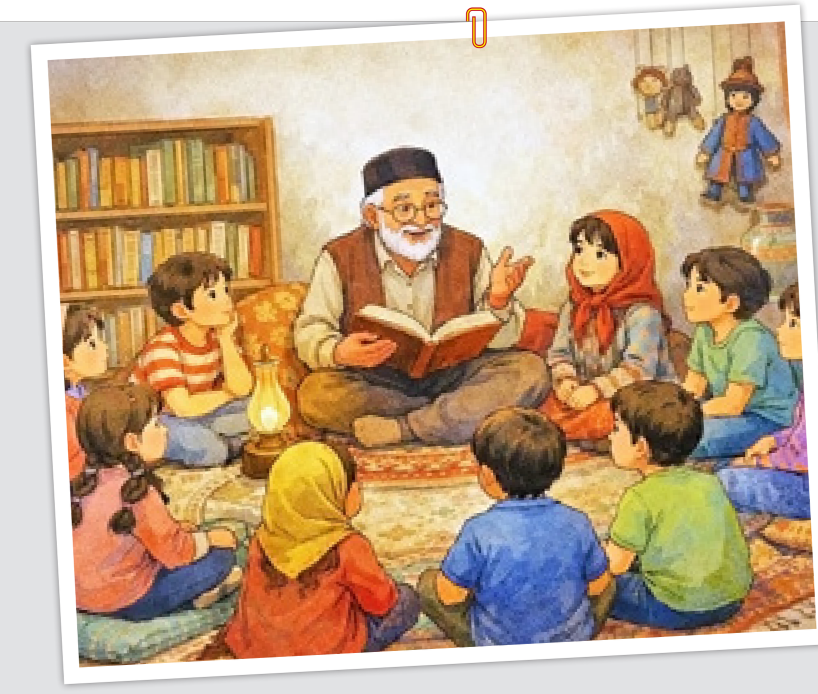

داستان ایران فردا را امروز برای بچه‌ها بخوانیم

■ **حسین گل‌محمدی**

هنوز هم با وجود انواع و اقسام وسایل الکترونیک سرگرم‌کننده در دسترس کودکان و نوجوانان، حس و حالی که کتاب خوب و جذاب به این نسل منتقل می‌کند از جنس دیگری است و اثرگذاری متفاوتی دارد. البته به شرط آنکه نویسندگان، کتاب‌های مناسب، مفید و خواندنی بنویسند، ناشران هم این کتاب‌ها را منتشر کنند، و در نهایت پدر و مادرها این کتاب‌ها را انتخاب و خرید کنند و به نحوی هنرمندانه در اختیار فرزندان خود بگذارند. تردید نکنید اگر کودکی چهار، پنج ساله در آغوش گرم و پرمهر پدر یا مادرش، قصه‌های شیرین یک کتاب خوب را از زبان گرم و صمیمی آنان بشنود، این لحظه و این موقعیت را به بازی رایانه‌ای یا هر سرگرمی دیگری ترجیح خواهد داد. تا اینجای ماجرا همه چیز خوب و ایده‌آل به نظر می‌رسد، اما مشکل زمانی آغاز می‌شود که کتاب خوب نوشته نشود، ناشران سراغ انتشار کتاب‌های مفید برای کودکان و نوجوانان نروند و از همه مهم‌تر والدین گامی برای انس فرزندان خود با کتاب برندارند و حتی خودشان کتاب نخوانند.

۱۸ تیرماه روز ادبیات کودکان و نوجوانان فرصتی است تا نقش تعیین‌کننده کتاب‌های این حوزه را بازشناسی و بازخوانی کنیم. با توجه به حساسیت سنی این نسل، ادبیات کودک و نوجوان می‌تواند سهم مهمی در تربیت آنان داشته باشد. کتاب، داستان، شعر و روایت‌های مناسب این گروه سنی نه تنها به تقویت قدرت تخیل و خلاقیت کودکان کمک می‌کند، بلکه نقش مؤثری در رشد فکری، عاطفی، اجتماعی و هویتی آنان دارد. به همین دلیل، بسیاری از صاحب‌نظران حوزه تعلیم و تربیت، ادبیات کودک و نوجوان را سرمایه‌ای ارزشمند برای ساختن جامعه‌ای آگاه، مسئولیت‌پذیر و فرهنگ‌مدار می‌دانند.

نسلی که در عصر فناوری و گسترش شبکه‌های اجتماعی با حجم گسترده‌ای از اطلاعات و محتواهای گوناگون مواجه است، بیش از هر زمان دیگری نیازمند محتوای سالم، غنی و متناسب با فرهنگ و هویت ملی خود است. ادبیات کودکان و نوجوانان می‌تواند و در حقیقت وظیفه دارد این محتوا را در اختیار فرزندان این مرز و بوم بگذارد. در این زمینه اما نقش والدین در آشنایی و آشتی فرزندان با کتاب، اصلی‌ترین گام محسوب می‌شود. والدین نخستین الگوی رفتاری فرزندان هستند و می‌توانند با ایجاد فضای کتابخوانی در خانه، تهیه کتاب‌های مناسب و اختصاص زمان برای مطالعه مشترک، کودکان را با دنیای شیرین کتاب آشنا کنند. علاقه به مطالعه، بیش از آنکه یک آموزش مستقیم باشد، نتیجه فرهنگ حاکم بر خانواده است. خانه‌ای که در آن کتاب جایگاه ویژه‌ای داشته باشد، فرزندانی کتاب‌دوست و اندیشمند تربیت خواهد کرد. در کنار خانواده نیز، نویسندگان، مترجمان و ناشران حوزه کودک و نوجوان مسئولیتی سنگین بر عهده دارند.

بی‌تردید، سرمایه‌گذاری در حوزه ادبیات کودک و نوجوان، سرمایه‌گذاری برای آینده کشور است. جامعه‌ای که کودکان و نوجوانان آن با کتاب، داستان و ادبیات سالم رشد کنند، در آینده از شهروندانی برخوردار خواهد شد که ریشه در فرهنگ و هویت ملی خود دارند، از قدرت تفکر و خلاقیت بهره‌مندند و می‌توانند در مسیر توسعه و پیشرفت جامعه نقش‌آفرین باشند. ساختن آینده‌ای روشن، از ورق خوردن کتابی در دستان یک کودک و خوانش قصه‌های یک کتاب خوب برای بچه‌ها آغاز می‌شود. پس بیاییم داستان ایران فردا را همین امروز برای بچه‌ها بخوانیم.

علیرضا اسفندیاری، نویسنده کتاب کودک و نوجوان:

قبل از خرید موبایل و تبلت، برای بچه‌ها کتاب بخریم

علیرضا اسفندیاری، نویسنده کتاب کودک و نوجوان، در گفت‌وگو با «جوان» می‌گوید: «کاش قبل از خریدن موبایل و تبلت و وسایل الکترونیکی، برای بچه‌ها کتاب بخریم. یا اگر هم این کار نکردیم، حداقل میان این همه بازی‌هایی که در موبایل و تبلت برای آنها مهیا می‌کنیم،

برخی تصور می‌کنند داستان‌های تخیلی کودک را از واقعیت دور می‌کند. شما این نگاه را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

قبل از پیدایش کلمات و زبان مشترکی بین انسان‌ها، قطعاً این تخیل ما آدم‌ها بود که انسان را از انزوا دور کرد و

باید مسئولیت‌پذیر، همدل یا شجاع باشی، شاید درکی از آن نداشته باشد، اما وقتی یک داستان واقعی، ساده و جذاب در مورد آدم‌هایی بخواند که در کوچه و خیابان‌های همین شهر زندگی می‌کردند، باورش می‌کند

تبدیل به الگوهای رفتاری یک فرد می‌شود و مجموع همین چیزهای ساده، آینده یک کودک را رقم می‌زند.

به نظر شما مهم‌ترین اشتباهی که خانواده‌ها در مواجهه با کتاب کودک مرتکب می‌شوند، چیست؟

... و کوچک‌ترین چیزی که برای آنها جذابیت داشته باشد، نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت آتی آنها در زندگی دارد. همین شکل‌گیری شخصیت وقتی استمرار پیدا کند،

... متفاوتی بار می‌آیند. پس هر چقدر در این دوران برای فرزندانمان وقت بگذاریم و برای نوع تفکر و روح آنها ارزش قائل باشیم، در آینده افرادی مسئولیت‌پذیر، آگاه و خلاق خواهیم داشت.

حامد محقق معاون علمی، فرهنگی و هنری باغ کتاب تهران:

ضعف تبلیغ و ترویج، مشکل بزرگ حوزه ادبیات کودک و نوجوان است

حامد محقق، معاون علمی، فرهنگی و هنری باغ کتاب تهران در گفت‌وگو با «جوان» می‌گوید: با تعطیلی و کمرنگ شدن نشریات کودک چرخه اصیل تربیت نیرو در ادبیات کودک و نوجوان و حتی بزرگسال دچار مشکل شده است. متن گفت‌وگو با وی را می‌خوانید.

■■■

این روزها از «بحران مطالعه» در میان کودکان و نوجوانان زیاد صحبت می‌شود. از نگاه شما، این بحران تا چه اندازه جدی است و اگر ادامه پیدا کند...

که در بازار کتاب کودک و نوجوان می‌بینیم تعداد ناشران و تصویرگران و نویسندگان هم به همین ترتیب است.

خانواده، مدرسه و نویسنده؛ اگر بخواهید سهم هر کدام را در علاقه‌مند کردن کودک به کتاب مشخص کنید، کدامیک نقش تعیین‌کننده‌تری دارد و چرا؟

شما رسانه را جا انداختید و به نظرم رسانه بیشترین نقش را دارد. آیا آنقدر که مثلاً کالای فرهنگی‌ای مثل فیلم در رسانه

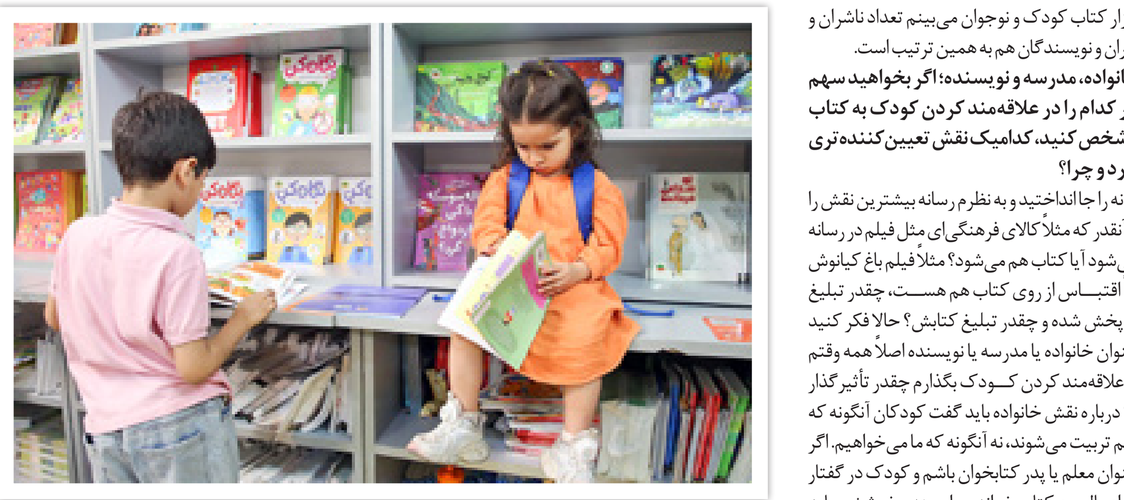

داریم که کتاب‌های خوبی هم چاپ کرده‌اند، اما آنگونه که باید ترویج نشده‌اند. تبلیغ نشده‌اند و مخاطب آنها را هنوز نشناخته است. اگر در حوزه کتاب کودک و نوجوان روی یک مسئله بخواهیم بایستیم مسئله ترویج است. اما مسئله مهم بعدی تربیت نیروست. متأسفانه با تعطیلی و کمرنگ شدن نشریات کودک چرخه اصیل تربیت نیرو در ادبیات کودک و نوجوان و حتی بزرگسال دچار مشکل شده است.

اگر قرار باشد تنها سه اقدام عملی برای احیای فرهنگ کتابخوانی در میان کودکان و نوجوانان...